

Jász szójegyzék

A Garai Miklós nádor 1422. március 3-án kelt oklevelének szövegét tartalmazó papírlap hátoldalán található egy szójegyzék, ez azonban az oklevélszövegnek csak az egyik felét tartalmazza, mivel a lapot hosszában eltépték valamikor. Az eredeti papírlap másik fele is megvan, mindkettő a Batthyány család levéltárával került a Magyar Országos Levéltár Diplomatikai Gyűjteményébe.

Ez a papírlap ugyanakkor nem a voltaképpeni oklevél, hanem annak egykorú, egyszerű másolata. Az oklevél szövege arról számol be, hogy Csévi

Sáfár István unokái, János és Miklós még 1417-ben eladták a Pest megyei Diódon – a mai Diósdon – lévő birtokrészüket a hozzá tartozó két prédiummal együtt Csapi András feleségének, Gutori Katalinnak, ám sem a birtokot nem adták át az asszonynak, sem a vételárat nem fizették vissza, jöllehet azt az eredeti egyezség előírta volna. A nádor oklevele az így támadt per folyamán utasítja a fehérvári káptalant, hogy adjon tanúbizonytságot a kijelölt királyi emberek egyike mellé, aki a vételár értékének erejéig foglalja majd le javukat a Csévi Sáfárok vagyonából.

A birtokot eladó testvérek nagypapja, Csévi Sáfár István jól ismert alakja I. Károly (1301–1342) korának: hosszú ideig volt királynak visegrádi várnagya (1321–1345) és pilisi ispánja (1322–1343). Diódot is ő nyerte el Károlytól adományként valamikor 1323 előtt, Csév – a mai Pilisscév – pedig úgy került a kezére, hogy egy helyi birtokos a fiává fogadta, amit a király 1329-ben jóváhagyott. Mivel a pilisi jászokat éppen Csév szomszédságában emlegetik forrásaink, kézenfekvőnek tűnt a következtetés, hogy a másolat hátlapján lévő szójegyzék valamiképpen

kapcsolatban áll a pilisi jászokkal, akik ezek szerint még az 1420-as években – vagy akár azon túl – is ott éltek, megőrizve nyelvüket és azzal együtt jász identitásukat.

Az első pillantásra észszerű értelmezés azonban minden jel szerint téves. Az igaz ugyan, hogy a szöveg a Csévi Sáfárok birtokügyével kapcsolatos, csak hogy Diód jó egy napjára földre fekszik Csévtől, azaz a földrajzi körülmények a legkevésbé sem

Garai Miklós nádor 1422. évi oklevelének töredéke (egykorú másolat)

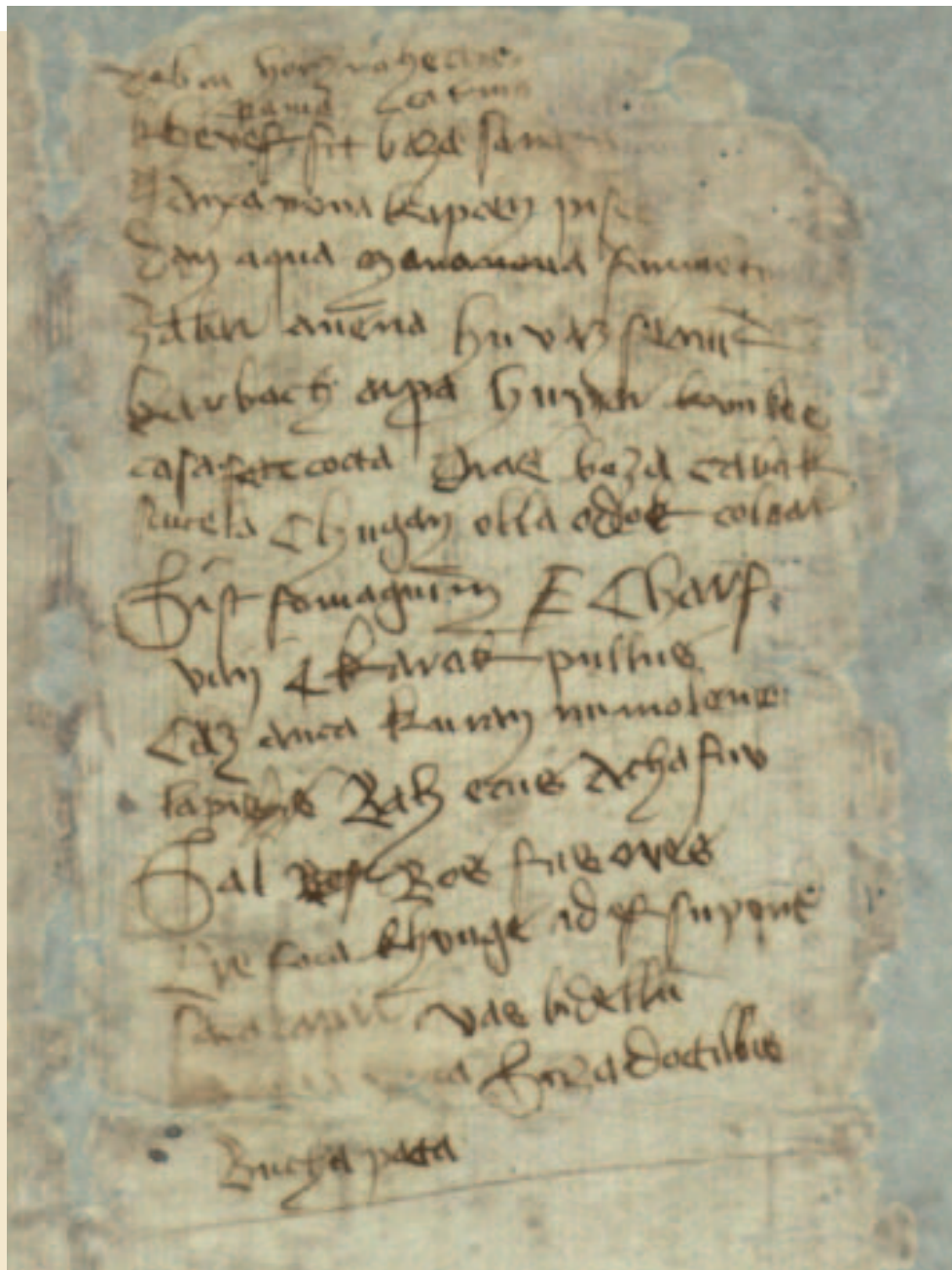

támogatják azt a gondolatot, hogy a Pilis és Esztergom megyék határán élő jászoknak bármi közül lenne a jegyzékhez. Még erőteljesebb kételemek ébredhetnek a pilisi jászok és a szójegyzék feltételezett kapcsolatával szemben, ha figyelmet szentelünk annak, hogy a szójegyzéket őrző másolat nem a Csévi Sáfárok – ma már egyébként nem létező – levéltárából, hanem a Batthyány családjából került elő, ami persze korántsem véletlen. A birtokügyben szereplő Gutori Katalin korábban ugyanis a Batthyány család ősenek, Kővágóörsi Kis Györgynek volt a felesége, az oklevél-szövegben említett Csapi András pedig az asszony második férje s így módon a Batthyány-birtokok kezelője.

Az Ung megyei családból származó Csapi Zsigmond király (1387–1437) udvarához tartozott, testvérei pedig az uralkodó kedvelt báróját, Ozorai Pipót szolgálták familiárisként. Ez azért tarthat számot megkülönböztetett figyelmünkre, mert két évvel Garai Miklós oklevelének kiállítását követően, tehát 1424-ben, Ozorai Pipót mint a kunok bíróját említik. Mivel mind közvetlen előde, mind közvetlen utóda e tisztségben a kunok és a jászok bírójaként szerepel, aligha alaptalan annak feltételezése, hogy Pipo esetében szintén ez lehetett a helyzet. Ennek feltételezése annál is inkább indokolt, mert a kunokkal kapcsolatos tisztségére csak közvetett adat utal – tudniillik Zsigmond királynak az a parancslevele, melyet Pipo temesi ispánhoz és a királyi kunok fölé Pipo által kirendelt bíróhoz intézett –, így Pipo és a jászok kapcsolatának említés nélkül hagyása sem szokatlan vagy feltűnő, maga az ügy viszont, amelyre a parancslevél vonatkozott, újszászi, tehát a mai Jászság területén élő jászokat érintett.

Ismerve Csapi András kapcsolatát a Batthyányakkal – ami megmagyarázza a szójegyzéknek a család levéltárában való fennmaradását – és ismerve a Csapiak kapcsolatát az éppen a megfelelő időben a kunok – s

minden kétséget kizáróan egyúttal a jászok – bírójaként szereplő Ozorai Pipóval, kézenfekvőnek tűnik arra következtetni, hogy a jegyzék eredete sokkal inkább ezen a nyomon kereshető, semmint a Csévi Sáfárok révén. Csapi András egyébként 1422 után eltűnt Zsigmond udvari emberei közül, jóllehet 1427-ben még bizonyosan élt, így aligha lehetett akadálya annak, hogy testvérei példáját követve maga is Ozorai Pipo szolgálatába álljon.

Ily módon nemcsak a jász szójegyzék eredetéről alkothatunk az eddigiektől eltérő, a valósággal talán több kapcsolatot tartó képet, hanem az is világos: az országban bárhol élhetett az a jász közösség, amelynek a tagjaival

való kommunikációt szolgálta a szójegyzék; s mivel 1422 után készült, amikor a jászok legnagyobb csoportja már bizonyosan a mai Jászság területén telepedett le, a legegyszerűbb mégiscsak az ottani jászokra gondolni. Mindebből értelemszerűen az is következik: semmi okunk arra gyanakodni, hogy Pilis megyében a 15. század első negyedében jászok éltek volna, hiszen a Jászfalu helynév 1414. évi feltűnése aligha adhat erre elegendő alapot.

A 33 tételre tagolódozó jegyzék egyébként olyan, zömében evéssel és ivással összefüggő szöveget tartalmaz, mely igen hasznos lehetett a nyelvüket még a 15. század elején is őrző jászok közé kiszálló, a maga, va-

**Jász–latin szójegyzék
Garai Miklós nádor
1422. évi oklevele
másolatának hátoldalán**

lamint kísérői (és persze a lovak) ellátásáról gondoskodni kívánó tisztségviselő számára. A szöveg – egyebek mellett – például a kenyér, hús, leves, bor, tojás, zab, széna, tál, üst, kanál jelenlévő jász szavakat (és latin megfelelőjüket) tartalmazza, nem feledkezve meg a „Jó napot, gazda!” köszöntésről sem. Ebből a témakörből egyedül az „annyi, mint hágni” értelmű jász kifejezés tér el; a szójegyzék összeállítójának, meglehetősen, nem csak a kulináris élvezetek jártak a fejében.